

Проблеми адаптації першокласників до навчання в школі

Виховання дитини починається від її народження. Якою вона виросте значною мірою залежить від батьків. Батьки в родині мають виконувати функції педагога.

Вступ до школи – переломний момент у житті дитини. Він пов'язаний з новим типом стосунків з оточенням (ровесниками й дорослими), новим видом нової діяльності (навчальної, а не ігрової). У житті дитини змінюються все: обов'язки, оточення, режим. Це „ кризовий період” у житті дитини, і ця її „ криза” виявляється у тому, що свої ігрові потреби дитина має задовольняти навчальними способами. Процес адаптації до шкільного життя у дітей триває по-різному – від 2 тижнів до 2 – 3 місяців (залежно від рівня їх готовності до школи, психологічними особливостями та стану здоров'я). Вирішальну роль тут відіграє сформований у дошкільному віці рівень готовності до школи, або „шкільної зрілості”

Шкільна зрілість виявляється у:

- 1) морфогенетичній готовності, що передбачає фізіологічну зрілість (стан здоров'я) та рівень фізичного розвитку (розвитку дрібної моторики рук і зорово – рухової координації)
- 2) інтелектуальній готовності дитини до школи, що передбачає володіння дитиною певною кількістю знань про явища навколишнього середовища, уміння порівнювати, класифікувати, узагальнювати та інш.
- 3) Комунікативній готовності, що передбачає володіння навичками взаємодії з дорослими, однолітками (вмінням слухати, не перебиваючи, вміння вибачати і вибачатися, співчувати...)
- 4) Емоційно – вольової готовності, що передбачає вміння робити не лише те, що подобається, а й те, що необхідно зробити..
- 5) Мотиваційна готовність, передбачає чітко оформлювати позицію школяра. Коли дитина:

- має належне уявлення про школу;
- позитивно ставиться до шкільних занять;
- віддає перевагу урокам грамоти і лічби, а не заняттям дошкільного типу;
- визнає авторитет вчителя;

Психологічна готовність є необхідною умовою успішної адаптації до шкільного життя. Є чимало дітей, які все ж таки не можуть „вжитися в нову роль”. Вони часто страждають на нездоров'я, перебувають у пригніченому настрої, не повністю засвоюють навчальний матеріал, не мають близьких друзів, знають на ім'я та прізвище не всіх однокласників тощо.

Причинами шкільної дезадаптації частіше є неправильні методи виховання у сім'ї або порушення системи стосунків у школі.

До виховних помилок батьків належать:

- надмірно завищені сподівання щодо навчальної успішності дитини, внаслідок чого будь – яка невдача сприймається нею неадекватно;
- розмови про вади вчительки або недоліки школи замість акцентування дитини на приємних моментах;
- часті конфлікти з приводу навчання дитини, після чого все, пов'язане зі школою, втрачає для неї щонайменшу привабливість.

Декілька порад щодо режиму дня:

- 12 годин сну з урахуванням обіду (1- 1,5 год.) для поновлення сил;
- після школи не спішіть садити дитину за уроки, необхідно 2 – 3 години відпочити. Найпродуктивніший час для приготування уроків з 15 до 16 годин. Зайняття ввечері безрезультатні.
- Не примушуйте дитину готувати уроки за один раз. Після 20 хв. Занять необхідно 10 – 15 хвилин перерви.

- Під час приготування уроків не сидіть над дитиною, давайте їй можливість працювати самостійно, але якщо буде потрібна ваша допомога, наберіться терпіння. Спокійний тон та підтримка („не хвилюйся, все вийде”, „давай розбиратися разом”), похвала навіть якщо щось не виходить, необхідна. Не акцентуйте увагу на оцінках 1 „не дарма з письма в тебе одні „2” та „3”)

Якщо ви будете дотримуватись нижче вказаних побажань у вихованні, ваша дитина виросте врівноваженою та спокійною.

Особливості адаптаційного періоду учнів п'ятих класів

У процесі навчання у школі дитина проходить через ті чи інші кризові етапи, кожний із яких має свою специфіку, свої проблеми, що потребують особливої уваги педагогів, батьків та психологічної служби навчального закладу.

Одним із цих етапів є перехід учнів початкової школи у середню. П'ятий клас – кінець дитинства, період, що безпосередньо передує підлітковому. У цей час діти відкриті і довірливо ставляться до дорослих, визнають їх авторитет, чекають від учителів, батьків та інших дорослих допомоги і підтримки. Це відкриває великі можливості для виховних впливів.

Але 5-й клас – це період адаптації до середньої ланки школи.

Адаптація - процес пристосування до нових умов чи вимог середовища, результатом якої має бути пристосування, що є показником життєвої компетентності індивіда.

У 5-му класі діти переходять до нової системи навчання: «класний керівник – учителі-предметники», уроки проходять у різних кабінетах. Інколи діти навіть змінюють школу, у них з'являються нові однокласники.

Більшість дітей переживає цю подію як важливий крок у своєму житті. Деякі пишаються тим, що вони подорослішали, інші мріють розпочати «нове життя».

Незважаючи на таку гадану дорослість, п'ятикласник потребує ненав'язливого контролю, підтримки та допомоги, оскільки не завжди може сам зорієнтуватися в нових вимогах шкільного життя.

Адаптація дитини до навчання у середній ланці школи відбувається не одразу. Це досить довгий процес, пов'язаний зі значними проблемами як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру.

Саме педагоги, батьки, фахівці психологічної служби мають допомогти дітям.

Психологічні особливості молодшого підліткового віку.

Набуття почуття дорослості, прагнення відмежуватися від усього підкреслено дитячого - основна характеристика молодшого підлітка.

Пошук власної унікальності, пізнання власного «Я».

Заміна провідного виду діяльності - навчальної на спілкування - «Пізнання іншої, схожого на мене, дає можливість як у дзеркалі побачити і зрозуміти власне Я».

Висока розумова активність здатна розвиватися тільки в діяльності, що викликає позитивні емоції, відсутність адаптації до невдач, статусу «гіршого». Успіх (неуспіх) суттєво впливає на мотивацію навчання.

Фізіологічні особливості пубертатного віку визначають крайню емоційну нестабільність підлітка.

Поява потреби у гідному становищі в колективі однолітків, в сім'ї; підвищений інтерес до питання про «співвідношенні сил» у класі; прагнення уникнути ізоляції, обзавестися вірним другом.

Підвищена стомлюваність.

Відсутність авторитету віку; переоцінка своїх можливостей, реалізація яких передбачається у віддаленому майбутньому.

Відраза до необґрунтованих заборон; сприйнятливості до промахів учителів.

Вимогливість до відповідності слова і діла; підвищений інтерес до спорту.

Проблеми:

Психологічні:

Зміна умов навчання;

Різноманітність і якісне ускладнення вимог, що висуваються до школяра різними вчителями;

Зміна позиції «старшого» у початковій школі на статус «самого маленького» у середній.

П'ятикласники пристрасно бажають добре вчитися, щоб радувати оточуючих. Але, зіткнувшись з першими труднощами, часто розчаровуються.

Декілька слів про **навчальні проблеми п'ятикласників:**

1) слабка навчальна підготовка у початкових класах.

2) Несформованість вміння аналізувати та синтезувати (нерозвинені розумові дії та операції), поганий мовленнєвий розвиток, слабкі увага та пам'ять.

3) Нерозвинута воля – небажання, «неможливість», за словами учнів, примусити себе постійно займатися навчанням. Таких дітей не приваблює мета, тому що для п'ятикласників характерне переважно емоційне ставлення до своєї діяльності.

Наслідки:

У адаптаційний період діти можуть стати більш тривожними, боязкими або, навпаки, «розв'язаними», надмірно гучними, метушливими.

Відбувається зниження працездатності, діти можуть стати забудькуватими, неорганізованими, іноді порушується сон, апетит.

Ознаки успішної адаптації:

Ø задоволеність дитини процесом навчання;

Ø дитина легко справляється з програмою;

Ø ступінь самостійності дитини при виконанні нею навчальних завдань, готовність вдатися до допомоги дорослого лише ПІСЛЯ спроб виконати завдання самому;

Ø задоволеність міжособистісними стосунками з однокласниками і вчителем.

Ознаки дезадаптації:

Ø змучений, стомлений зовнішній вигляд дитини.

Ø небажання дитину ділитися своїми враженнями про проведений день.

Ø прагнення відвернути дорослого від шкільних подій, переключити увагу на інші теми.

Ø небажання виконувати домашні завдання.

Ø негативні характеристики на адресу школи, вчителів, однокласників.

Ø скарги на ті чи інші події, пов'язані зі школою.

Ø неспокійний сон.

Ø труднощі ранкового пробудження, млявість.

Ø постійні скарги на погане самопочуття.

Чим можна допомогти ?

Ø Перша умова шкільного успіху п'ятикласника - безумовне прийняття дитини, незважаючи на ті невдачі, з якими він вже зіткнувся або може зіткнутися.

Створюйте умови для розвитку самостійності у поведінці дитини. У п'ятикласника неодмінно повинні бути домашні обов'язки, за виконання яких він несе відповідальність

ПАМ'ЯТКИ, РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПЕДАГОГІВ

Шкільне життя п'ятикласників ускладнюється часто невиправдано високими вимогами до них з боку вчителів. Цього не можна допускати щонайменше з трьох причин:

- уповільнюється темп діяльності учнів, тоді як виконання певних видів робіт потребує більше часу;
- зміст навчальних предметів основної школи вибудовується систематично, що, у свою чергу, передбачає сформованість у школярів добре розвиненого теоретичного мислення. У п'ятикласників же воно тільки формується; вони звикли працювати з одиничними поняттями та термінами;
- високі вимоги до самостійності та відповідальності підлітків без урахування їх вікових особливостей можуть становити загрозу для емоційного благополуччя дитини.

Дорослі очікують від підлітків здатності розуміти інших людей, співіснувати з ними на принципах рівноправності та толерантності. Але у п'ятикласників ці властивості тільки починають формуватись, і їх розвиток вимагає терпіння, обережності, діалогового навчання, створення ситуацій, в яких підлітки навчаються враховувати різні точки зору. За цих обставин важливо, щоб учитель-предметник не переносив механічно методи навчання й форми взаємодії зі старшими школярами на учнів 5-го класу. Необхідно поступово вводити новий зміст і нові форми навчальної діяльності.

ПАМ'ЯТКА КЛАСНОМУ КЕРІВНИКУ 5-х КЛАСІВ

- Працюйте над формуванням колективу через різноманітні доручення, змінюючи групи.
- Розвивайте почуття колективізму через спільну турботу про престиж класу (зовнішній вигляд, успіхи в навчанні, максимальна участь у святах, естафетах, конкурсах).
- Пріоритет віддавайте індивідуальній роботі (спостереження, бесіди, анкетування, доручення).
- Уникайте «гострих» кутів, проявляйте стриманість, терплячість.
- Пам'ятайте: діти потребують ласки, ніжності, співучасті, турботи.
- Вчасно й мудро підтримуйте дитячу активність.
- Не забувайте: формування класного, батьківського колективу не менш важливе, ніж дитячого. Ретельно готуйтеся до батьківських зборів, проводьте сімейні вечори, активно залучайте батьків і вчителів-предметників до життя класу.

ПОРАДИ КЛАСНИМ КЕРІВНИКАМ

5-х класів щодо успішної адаптації учнів:

- проявляти доброзичливе ставлення, підтримку;
- реалізовувати демократичний стиль керівництва;
- не висувати на початку року великих вимог до дітей, пам'ятати різницю між п'ятикласниками та іншими учнями середньої школи;
- намагатись, щоб заняття викликали в учня позитивні переживання, позитивне емоційне ставлення до навчального предмету;
- орієнтувати дітей на вироблення об'єктивних критеріїв успішності і неуспішності, прагнення перевірити свої можливості і знаходити (за допомогою дорослих) шляхи подальшого їх розвитку і вдосконалення;
- допомогти учням із низьким соціальним статусом в класному колективі відчувати себе потрібними і бажаними в класі:
- проводити відповідні класні години для покращення неформальних відносин між дітьми з використанням активних форм роботи;
- залучати до позакласної роботи, групових заходів, щоб вони більше спілкувалися;
- на позакласних заходах давати можливість проявити себе з кращої сторони;
- звертати увагу однокласників на успіхи цих дітей у тому, що в них виходить

ПАМ'ЯТКА ВЧИТЕЛЯМ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ У 5-х КЛАСАХ

- Відвідайте уроки в 4-му класі. Придивіться до своїх майбутніх учнів. Познайомтеся з методикою викладання в початкових класах.
- Опрацюйте спеціальну психолого-педагогічну літературу.
- Пам'ятайте: легше з першого уроку викликати до себе довіру, любов дитини, ніж потім подолати недовіру.
- Не змінюйте різко методи роботи, використовуйте ігровий матеріал, інструктажі, пам'ятки, алгоритми, картки-опори, зразки виконання.
- Протягом уроку та додому давайте конкретні доступні завдання й домагайтесь їх чіткого виконання.

- Щоденно перевіряйте письмові роботи учнів, домагайтеся систематичної роботи над помилками.
- Ретельно обміркуйте заходи та прийоми розвитку мислення, усного та писемного мовлення учнів. Розробіть відповідний роздавальний матеріал.
- Забезпечуйте систематичне повторення.
- Уникайте перевантаження дітей.
- Відвідуйте уроки колег, які викладають у 5-х класах

У шкільному житті дитини існує три переломні моменти: вступ до школи (1 клас), перехід до середньої ланки (5 клас) і перехід до старшої школи (10 клас), адже в цей час відбувається дуже багато змін.

10 клас - це перехідний період від дитинства до серйозного навчання, розслаблення між двома серйозними етапами навчання (закінчення 9 класу, отримання першого документа про освіту, роздоріжжя - до коледжу, ліцею чи до 10 класу... і літній відпочинок – я вже дорослий, можна подовше погуляти, то, що ж вибрати? Прислухавшись порад батьків – і рішення прийняте – 10 клас.

Дуже важливою для сучасного 10 класу є проблема адаптації до нового колективу, оскільки мало хто при навчанні в 10 класі залишається в тому ж самому колективі, в якому вчився до цього. В даному випадку в 10 -А класі навчаються діти нашої гімназії: з 9-А класу - 15 учнів, з 9-В -5 учнів, 3 учні з ЗОШ №5, 1 учень із ЗОШ №3, 1 учениця із м. Суми. Класи, в яких навчалися діти, суттєво відрізнялися мотивацією навчання. Тому створений класний колектив змінив суттєво свою структуру, став іншим для кожного учня, крім 15 учнів.

Ситуація новизни є для будь-якої людини в певній мірі тривожною. Підліток переживає емоційний дискомфорт, насамперед, через невизначеність уявлень про вимоги вчителів, про особливості і умови навчання, про цінності і норми поведінки в колективі класу.

У 10-класників змінюється соціальне оточення і система діяльності (навчальна ситуація нового ступеня освіти, зміна режиму і навантаження). У вересні у бесіді з новенькими учнями можна було почути: страшно, важко, нові вимоги, для чого конспектувати на уроці, якщо є підручник та інше. І така позиція – буду вчити тільки той предмет, з якого буду складати ЗНО. Неодноразові індивідуальні бесіди, залучення до участі у конкурсах, олімпіадах, змаганнях, колективна поїздка на осінніх канікулах до театру Магара, тимчасові доручення – і учні виступають на уроках, у декого пропав страх (кажуть: я вже не боюся), подружилися...

То ж попереду наполеглива праця, праця над здійсненням мрії і допомога від нас – вчителів, на яку сподіваються дорослі діти.. Не забуваймо, що ми теж були колись старшокласниками.

